

Geliş Tarihi / Received Date
15.09.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date
27.10.2022

Mardin’de Geleneksel Kadınlar Arası Eğlenceler

Traditional Women’s Entertainments in Mardin

Yektanurşin DUYAN¹

Öz

Tarihten günümüze kadar Mardin birçok kültüre ev sahipliği yapar. Bu ev sahipliği, şehrin yaşayan kültürünü etkilemektedir. Çok kültürlü yapısı olan şehirde kültürlerin birbirlerinden etkilenmesi eğlence hayatına ve ritüellerine de yansır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Mardin’de geleneksel kadınlar arası eğlenceler ve bu eğlencelerin ritüellerini araştırıp, ritüeller arasında kültürel farklılıklarının olup olmadığını ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda Mardin’de yaşayan farklı din, dil ve etnik kökenden olan 29 kadın ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda Mardinli kadınların belleklerinde geleneksel eğlence denildiğinde Sabahiye, Hamam, Şehriye, Hasıt Marane, Derder Baba’nın yer edindiği görülmüştür. Mardin’de kadınlar arası geleneksel eğlencelere baktığımızda kültürleşmenin izlerine rastlanılmıştır. Bu eğlencelerde farklı etnik, dil, din ve inançtaki toplumların birbirinden etkilendikleri ritüellerdeki ufak nüans farkları dışında birbirlerine benzedikleri görülür. Görüşmeler sonucunda Mardin’de hamam dışında artık kadınlar arası geleneksel eğlencelerden hiçbirinin düzenlenmediği saptanmıştır. Katılımcılara göre bunun nedeni, toplum yapısının, sosyo-kültürel değerlerin, toplumu oluşturan üyelerin arzu ve beklentilerinin değişmesi ve tüm bu değişimlerin konut kültürüne yansımalarıdır.

Anahtar Kelimeler: Mardin, Eğlence İncelemeleri, Geleneksel Eğlenceler, Kadın Eğlenceleri, Sabahiye

Abstract

Mardin has historically hosted many cultures. This hosting affects the living culture of the city. The effect of the cultures on each other in the city with a multicultural nature is also reflected in entertainment life and rituals. Within this context, the purpose of the study here is to search the traditional entertainments among women in Mardin and the rituals of these entertainments, and to find out whether there are cultural differences between the rituals. For this purpose, in-depth interviews were conducted with 29 women who from different religions, languages and ethnic backgrounds living in Mardin. As a result of the research conducted, it was seen that upon mentioning the traditional entertainment, the memories of women from Mardin retrieve Sabahiye, Turkish Bath, Traditional Noodle, Hasıt Marane, Derder Baba. When we look at the traditional women’s entertainments in Mardin, it is possible to see the traces of acculturation. In those entertainments seen that societies of different

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Radyo Televizyon Sinema Bölümü, Mardin/TÜRKİYE, E-mail: yektaduyan@artuklu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0937-3041



ethnicities, languages, religions and beliefs are similar to each other, except for minor nuances in the rituals in which they are influenced by each other. As a result of the interviews, it was seen that none of the traditional entertainments between women are held in Mardin, apart from the Turkish bath. According to the participants, the reason for this is the change in the social structure, socio-cultural values, the desires and expectations of the members of the society, and the reflections of all these changes on the housing culture.

Keywords: Mardin, Studies in Entertainment, Traditional Entertainments, Women's Entertainments, Sabahiye.

Giriş

Mardin'in kent olarak karakterini belirleyen ana öge ve kentin kimliğini tarif ederken sıkça vurgulanan özellik çok kültürlülüktür (Kaya, 20007: 44). Şehrin tarihine baktığımızda farklı mezhepleri ile Müslümanlara, Yahudilere, Yezidilere, Şemsilere, Ortodoks, Katolik, Keldani, Protestan Süryanilere, Ermenilere, Araplara, Kürtlere ve Kafkas göçmeni Çeçenlere ev sahipliği yaptığı görülür. Günümüzde bu çok kültürlülük Mardin'de olgusal olarak görülmemekle birlikte bu çeşitliliğin, kültür söyleminde dolaşımı, kültürlerarası etkileşimlerde, kültürel kimlik ve anlamlar üzerindeki mücadelelerde izlerine rastlanılır (Sarı, 2009: 234).

Geniş anlamıyla insanı ve insan davranışlarını niteleyen, onu diğerlerinden ayıran özelliklerin ve donanımların tümünü ifade eden kültür (Katarı, 2014:11), bir toplumun asırlar boyunca oluşturduğu yaşam tarzlarının kodlarını içine alan hafıza gibidir. Kültür, yeme, içme, giyim-kuşam, eğlence, iletişim biçimi, sevgi, saygı, inanç gibi hayatın her aşamasında insanı kuşatan duygu ve düşüncenin yaşama yansıyan halidir (Göçer, 2012: 50). Geertz göre insan kendi ördüğü anlamlar ağında oturan bir hayvandır. Kültür bu ağların kendisidir, bu nedenle kültür analizi yasa arayan deneysel değil, anlam arayan yorumsal bir bilimdir (Geertz, 2010: 19). Bir başka ifadeyle insanın ördüğü ağların incelenmesi için anlam arayışında olan bir yorumlama çabası gerekir. Yorumlayıcı kültür kuramı bu ağları inceleyip, ortaya konulmasına yardımcı olur. Tomlinson kültürü, "insanların sembolik temsil pratikleri yoluyla anlam inşa etmeye çalıştıkları bir yaşam düzeni" olarak tanımlar (Tomlinson, 1999: 18). Kültürü anlam inşası olarak kavrayarak bu anlam inşasının durağan değil, dinamik olduğu esas alınır. Başka ifadeyle anlamlar, kültürler arasındaki akışlarda ve bağlamlarda üretildiğini söyleyebiliriz. İnsanlar dünyaya anlam verirken ve bu anlamları paylaşırken aynı sembol ve simgeleri kullanabilirler (Sarı, 2009: 234).

Her kentin kendine ait bir toplumsal ve kültürel kimliği vardır. Eğlenceler de bu toplumsal kent kimliğini ve kültürel sembollerini oluşturan önemli unsurlardan biridir. Bir başka ifadeyle eğlenceler, ait oldukları bölgenin önemli kültürel sembolleri olup, o coğrafyanın ev sahipliği yaptığı kimliklerden, inançlardan ve dillerden izler taşır. Bu izler zaman içinde kültürleşme yoluyla kime ait olduğuna yönelik bilgiler belirsizleşirken aynı zamanda o coğrafyanın belleği haline dönüşür. Çünkü eğlenceler, bireyleri bir araya getirip, bireyler arasındaki sosyal bağları güçlendirip, ortaklığı pekiştirirken aynı zamanda bir aidiyet duygusu da oluşturur (Özdemir, 2005: 328-337). Mardin'in çok kültürlü yapısının izleri, kadınlar arası eğlencelerde de görülür. Her topluluk etkileşimde olduğu kültürü ve o kültürün bir ögesi olan gelenek, görenek ve eğlencesini kendine göre özümseyerek benimsemiştir. Bu özümseme, belli bir süre sonra kaynağın ne olduğu, nereden geldiği sorusunun cevabını muğlaklaştırmıştır. Çalışmanın

amacı, çok kültürlü yapısı olan Mardin’de, kadınlar arası geleneksel eğlenceler ve bu eğlencelerin ritüellerini araştırıp; bunların şehrin çok kültürlü yapısındaki izlerini bulmaktır.

Yöntem

Nitel araştırmalarda sıkça başvurulan veri toplama tekniklerden birisi de görüşmedir. Görüşme, görüşülen kişilere kendilerini birinci elden ifade edebilme fırsatı verirken, araştırmacıya da görüşme yaptığı kişilerin anlam dünyalarını, bakış açılarını, içinde buldukları özel durumlara ait duygu, düşünce ve tecrübelerini anlama imkânı sunar (McCracken 1988: 9). Derinlemesine görüşmelerde katılımcılar, yaşadıkları günlük olay, mekân, olgu ve durumları bütün yönleriyle anlatır (Johnson 2002: 106). Araştırmacı derinlemesine görüşme tekniğini, araştırdığı konu hakkında bilgi alma ve/veya daha önce kendisiyle paylaşılan konuların doğruluğunu kontrol etmek için kullanır (Tekin, 2006: 102). Araştırma için Mardin’de yaşayan yaşları 35-90 arası değişen yedisi Süryani, beşi Kürt, on altısı Arap toplamda 29 kadın² ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Mardin tarihindeki dinsel, dilsel ve etnik çeşitliliğine rağmen çalışmada sadece Süryani, Kürt ve Araplarla görüşülmesinin nedeni diğer gruplara ulaşılmamasıdır.

Veri toplama

Araştırmaya katılan kişilerin hepsi Mardin merkezde yaşamış, birbirini takip eden kuşaklardan gelmektedirler. İlk kuşaktaki kadınlar 1930-1975 yılları arasında doğmuşken, ikinci kuşaktakilerin doğum tarihleri 1975 sonrasına tekabül etmektedir. Örnekleme bu şekilde oluşturma, sahada şekillenmiştir. Birinci kuşak ile görüşme yapılırken ortama ikinci kuşağın dahil olmasıyla ortaya çıkan farklı ve benzer anlatılar örneklemin yaş aralığının genişletilmesine neden olup, ikinci kuşağı da içine alan yeni bir örneklem çıkarılmıştır. İki farklı kuşak ile çalışma yapma, bir yandan konuyla ilgili nesiller boyu aktarılan anlatının devamlılık ve farklılığın izlerini sürmeye imkân verirken, diğer yandan Mardin’deki kadınlar arası eğlencelerin dönüşümünü kadınların deneyimleri aracılığıyla inceleme fırsatı sunar. Mardin’de kadınlar arası geleneksel eğlenceleri farklı kuşaktan kadınlarla görüşmeler yaparak ortaya çıkarma çalışmanın ana odağında olmamasına rağmen, ikinci kuşağın çalışmaya dahil edilmesi eğlencelere yönelik anlatılar arasındaki farklılık ve benzerlikleri görme açısından yararlı olmuştur. Birinci kuşak katılımcılar, eğlencelerin hem özneleri hem de seyircisi olurken ikinci kuşak sadece seyircileridir. Bir başka ifadeyle birinci kuşak hem sabahiyede gelin olmuş hem de yapılan sabahiyelere katılmışlardan oluşurken, ikinci kuşak sabahiye ve diğer eğlencelerin sadece seyircileridir.

Görüşmeler 12 Eylül 2017 – 27 Ocak 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ortalama 60 dakika sürmüş, 40.000 kelimelik serbest bir metin ortaya çıkmıştır. Katılımcılara Mardin’de kadınlar arası geleneksel eğlenceler ve bu eğlencelerin ritüellerine yönelik yarı yapılandırılmış sorular sorulmuştur. Elde edilen bulgular, betimsel analiz yöntemiyle her bir görüşmede ön plana çıkan unsurlar çerçevesinde belli temalara ayrılıp, yorumlanmıştır. Görüşmeler sonucundan beş tema belirlenmiştir: Sabahiye, Hamam, Şehriye, Hasıt Marane, ve Derder Baba.

² Katılımcıların büyük çoğunluğu isimlerinin yazılmasını istemedikleri için çalışmada kendilerine birer rakam verilmiştir.



Düğün sonrası eğlencesi: Sabahiye³

Evlilik, birbirini takip eden birtakım inanışlar ve uygulamalar çerçevesinde gerçekleşir. Evlilik ritüellerinde kadına atfedilen rollerin ortak özellikleri itaat, sadakat, bereket ve bekarettir. Aile kavramının ilk basamağını oluşturan evlilik töreninin öncesi ve sonrasındaki ritüeller, kültürden kültüre değişse de aynı coğrafyadaki kültürler kültürleşmeyle kendi içerisinde de benzerlikler gösterir.

Evlilik töreni içindeki eş seçimi ve sayısı, kız isteme, kına gecesi, düğün, düğün sonrası eğlencesi gibi uygulamalar, kültürler içinde kuralları ve sınırları belirlenerek insanların kültür mirasına aktarılmıştır (Uysal, 2019: 179). Tören, yöreden yöreye farklılık gösteren, içerisinde barındırdığı ritüelleriyle eğlencenin ötesinde birçok anlam ve işlev barındıran farklı uygulamalarla icra edilir. Bu ritüel ve uygulamalardan birisi de düğün sonrası eğlencesidir.

Düğün sonrası eğlencesi, farklı isimlerle Türkiye'de birçok bölgede görülmektedir. İstanbul'da paça günü, Toroslar bölgesinde çarşaf, Mudurnu ve Çivril'de duvak, Hatay'da suphe, Isparta'da gelin ertesi, Maraş ve Kütahya'da gerdek ertesi, Kastamonu ve Sinop'ta samet, samat, semet, Kayseri'de güvey başı, Yörüklerde kâkül günü, Sakarya'da duvak silkme, yüz açma, yüz açımı, duvak açma, duvak indirme, cuma günü, cumalık, cuma sabahı, gelin ertesi, süpha günü, kahve içmesi, gelin sabahı, baş düzme, gelin yanı, gelin sofrası, Manisa ve Kocaeli'nde duvak töreni, İçel'de gelin sabahı; Nevşehir'de kâkül kesme, gelek kesme, zülüf kesme, duvak açma, gâle, Elazığ'da subaha günü (Orucov, 2018: 184; Eroğlu ve Özkanat, 2014: 273; Bayram, 2013: 32; Altun, 2004: 305; Köse, 2003:100; Şahin, 1996: 249), Mardin'de de sabahiye olarak isimlendirilmektedir. Kısaca sabahiye, Türkiye'de birçok bölgenin gelenek, görenek ve inanışlarında yer aldığı, farklı isimler ve ritüellerle uygulandığı görülür.⁴

Köse'ye (2003: 93) göre şekli ve söyleyişi ne olursa olsun, düğünün son uygulamalarından biri olan bu gelenek çiftlerin karı-koca olması, gelinin bakireliğini ispat etmesi halinde tertip edilen bir törendir. Gerdek sabahı kadınların gelinin yatağını toplayıp çarşafta gördüğü değişikliklere bakarak verdikleri kararlar düzenlenen bu törende cinsel birlikteliğin gerçekleşip gerçekleşmemesinden ziyade "genç kızın namusunu, şeref ve haysiyetini koruyarak gelin olması" fikri daha çok ön planda yer alır (Köse, 2003: 93). Düğün sonrası eğlencesi, geçmişe oranla icra edilişi azalmışsa da kadınlığa geçiş ve ona atfedilen bekaret gibi konular halen güncelliğini korumaktadır.

Bu, düğün gecesine yönelik bir kutlamadır. Yani gecenin başarıyla geçtiğini sembolize ediyor. Amaç zaten o. Artık bekar hayatı yok yani evlendi.⁵ O artık genç kız değil, bir kadın. Onun üzerine bu kutlama yapılıyor (13. Katılımcı, 1964, Arap).⁶

"Sabahiye işte 'evlendi' bitti demek için. Oğlum evlendi onun sevincini kutluyorum. Evlendi, birleşti bunun için. Birleşmenin sevinci. (18. Katılımcı, 1950, Arap). "Sabahiyenin yapılması için gelinin bakire olması gerekiyor, daha önce evlilik yapmamış olması gerekiyor. İşte zaten sabahiyenin amacı gelinimiz

³ Sabahiye, Arapçada sabahladı anlamına gelmektedir.

⁴ Türkiye dışındaki diğer bölge ve ülkelere baktığımızda benzer ritüellerin olduğu görülür. Konuyla ilgili ayrıntı bilgi için bkz. Çetin, 2008, s.121-122; Langer, 1995.

⁵ Katılımcılar, "evlendi" kelimesini nikah akdinin dışında cinselliğin gerçekleştiği anlamında da kullanmışlardır.

⁶ Katılımcıların anadilleri, Türkçe değildir. Katılımcıların görüşlerinin aktarıldığı bölümler, ses kayıtlarından olduğu gibi aktarılmış, dilbilgisel düzeltmeler yapılmamıştır.

bakireydi, bekaretini kaybetti. Buna çok önem veriliyordu ve zaten o (çarşaf) da gösteriliyordu. Kutlanan bekaretti” (10. Katılımcı, 1955, Kürt).

Katılımcılar, sabahiyeyi ilk evliliğini yapan kadınlar için yapıldığını belirtmişlerdir. İkinci evliliğini yapan başka ifadeyle bakire olmayan kadının sabahiyesi yapılmaz. Katılımcılardan bazıları düğün gecesini birleşmenin olmaması durumunda sabahiyenin iptal edildiğini söylerken bazıları da birleşme olmasa da dedikoduların çıkmasını engellemek için eğlencenin yapıldığını ifade etmişlerdir. Fakat aile büyüklerinin asık suratlarından gelen misafirler birleşmenin olmadığını anlayabildiklerini de eklemişlerdir. “Düğün gecesini eğer birleşme olmasa da sabahiye yapılıyor bizde... O kutlamayı ertelersen veya yapmazsan gelin hakkında kötü şey düşünülecek acaba bakire değil miydi diye çok ters olurdu” (14. Katılımcı, 1960, Arap).

“Düğün sonrası damat tarafı eğleniyor gelinimizi aldık ‘evlendi’. Oğlum ve gelinimiz yüz akıyla bundan çıktı. Aslında burada kutlanan “yüz akı”⁷ (23. Katılımcı, 1970, Arap). Mardin’de düğün sabahı, aile büyüklerinin gelin-damadın yatağını toplamasıyla başlayıp, gelini yıkayıp kayınpederinin karşısına çıkarılmasıyla devam eder. Aile büyüklerinin gelip gelini yıkaması sadece altmış yaş üzerindeki Süryani ve Arap katılımcıların anlatılarında yer almıştır. Bu yaş grubu dışındaki diğer tüm kadınlara düğünün ertesi sabahı erkenden uyanıp, kimseye görünmeden, gizlilik içinde duşunu alması tembihlenmiştir.

Yıkanan gelin, kayınpederinin elini öper, kayınpeder de geline çoğunlukla para verir veya altın takar. Katılımcıların hepsi aile büyüklerinin sabahiyede kendilerine para veya hediye verdiklerini ifade etmişlerdi. Bu merasimden sonra gelin-damat kahvaltı yapar, sonrasında sabahiye başlar. Arap ve Süryanilerde sadece aile büyüklerinin bu merasime katıldığını ifade ederken Kürtlerde sabahiyeye gelen herkes geline ya para takar ya da hediye verir.

Yaptığımız görüşmelerde sabahiyenin düzenleme nedeninin gelinin bekaretinin kutlanması dışında iki ailenin başka ifadeyle erkeklerin güç ve iktidarının gösterisi olduğu da tespit edilmiştir. Bu gösterinin ilk ayağı cinselliğin “başarıyla geçtiğini” duyurma diğeri de damat ve ailesinin geline aldıkları eşyaların sergilenmesidir. Sabahiyede gelin, düğün için ona alınan tüm altınları takar, kıyafet, ayakkabı, terlikleri tek tek giyer. “Kutlanan şey erkeğin iktidarı, kızın da bekareti. Bir de ailenin gövde gösterisi, yaptığı alışveriş, harcadığı parayı göstermek” (19. Katılımcı, 1972, Arap). “Gelin sabahiye günü kayınpederleri ona kaç tane elbise aldıysa hepsini giyip, gelenlere gösteriyordu. Kayınpederi tarafı ona neler almış, aldıkları kaliteli mi değil mi o yüzden gelin en az 4-5 kez üzerini değiştiriyordu; ayakkabıdan terliğine kadar her şeyi gösteriyordu” (26. Katılımcı, 1965, Arap). Katılımcılardan bazıları alınan her şeyin gösterilmesini genç kadınları motive etmek için olduğunu ifade etmişlerdir: “eğer bekâretinizi korursanız size bu eşya ve takılar alınır ve bu eğlence yapılır”.

Yapılan görüşmelerde Mardin’de düğünlerin genellikle üç gün sürdüğü tespit edilmiştir: kına gecesini, düğün ve sabahiye. Görüşmecilerden Araplar ikişer tane kına ve sabahiyenin yapıldığını söylemişlerdir. Büyük kına ve sabahiyeye herkes çağrılır. Küçük kına ve sabahiyeye ise sadece çekirdek aile ve birinci derece akrabalar davet edilir. Süryani ve Kürtlerde ise tek bir tane sabahiye yapılır. Ayrıca Süryanilerde

⁷ Katılımcılar yüzakını, cinsel birliktelik ve bekaret olarak açıklamıştır.



sabahiyenin yapıldığı günün akşamına erkekler de katılır hep beraber yemekler yenilir. Müslümanlarda genellikle çarşamba günü kına, perşembe düğün, cuma sabahiye yapılır. Süryani cematinde ise cumartesi kına, pazar gelin alma ve dini nikah, pazartesi de sabahiye yapılır. Gelinin annesinin gelmesi ayıp sayılacağı için anne dışında ailenin tüm kadınları sabahiyeye katılır. Farklı din ve etnik kimlikteki tüm katılımcılar birbirlerinin düğün ve sabahiyelerine gittiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, düğünlerin, avlulardan düğün salonlarına geçmesiyle değiştiğini, artık cumartesi kına gecesi, pazar da düğünün yapıldığını ifade etmişlerdir. Ayrıca gelenek ve göreneğin bir parçası olarak gördükleri sabahiyenin artık yapılmamasının nedenini düğünlerin salonlarda yapılmasına, şehirleşme ile birlikte avlulu evlerin artık kullanılmamasına bağlarlar.

Süryani ve Arap katılımcılar damadın sadece bir veya iki kez çağrılıp gelin ile karşılıklı oynadıktan sonra sabahiyeden gittiğini anlatmışlardır. Süryani, Arap ve Kürtler arasındaki sabahiye ritüeline yönelik en büyük fark bazı Kürtlerde sabahiyede müzik ve eğlencenin olmayışıdır. Müzik ve eğlencenin olduğu sabahiyelerde sanatçı ve orkestrası ile kadınlar arasına bir çarşaf gerilerek birbirlerini görmeleri engelledikten sonra eğlence başlar. Öğlen ezanıyla başlayan eğlence akşam ezanından önce sonlanır. Katılımcılardan büyük çoğunluğu sabahiyede yapılan bu eğlencenin amacının düğünde yorulan kadınlara yapılan bir jest olarak yorumlamışlardır. "Düğünde kadınlar çok yoruluyor. Yemektir, mezeydi derken hiç durup eğlenemiyorlar. Bu yüzden sabahiyede kadınlar kurtlarını döküyor" (8. Katılımcı, 1968, Süryani).

Sabahiyede gelin, süslenmiş bir koltuk veya sandalyeye iki eli dizlerinde baş ve işaret parmağından geçirilen mendil ile saatlerce hiç kıpırdamadan oturur. Düğün alışverişinde ona alınanları giymek için ayağa kaldırılır, görünce, elti ve evli kız kardeş eşliğinde yeni alınan tüm kıyafetler tek tek giydirilir. Gelin, kendi isteğiyle ayağa kalkamaz, hareket edemez. Bu bir sabahiye kuralıdır.

Arap ve Süryanilerde sabahiyede ev sahibinin çerez ikram ettiğini, ev sahibinin alım gücü yeterli değilse de gelen misafirler beraberinde çerezlerini getirdiklerini ifade etmişlerdir. "Bizde (Süryaniler) de kuru yemiş dağıtılıyor, gelen herkese. Büyük leğenler de karıştırılıyordu çerezler. Güzel kaliteli çerezler, sıradan çerezler değil. Herkese bir tabak veya bardak doldurup veriyordu. Herkesin mendili vardı. Sabahiyeye gelenler mutlaka mendil getirirlerdi. Mendilin içine kuruyemişlerini koyarlardı" (4. Katılımcı, 1930, Süryani).

Süryani ve Arap katılımcılar, sabahiyeye giden kayınvalide namzedinin gelin adayı için çerez getirip, herkesin içinde ona bir hediye taktığını anlatmışlardır. Hediye takılırken gelen herkesin duyacağı şekilde anons ettirilir. Bu hediye, altın bir ziynet olacağı gibi çeyiz eşyası da olabilmektedir. Kürtlerde çoğunlukla sabahiyede gelin, annesinin sabahiyeye gelenlere ikram etmesi için çeyizine koyduğu şeker, çikolata veya lokumu, kayınvalide de gelenlere meşrubat ikram eder. Bazı Kürtlerde gelen misafirlere yemek ikram de edilir.

Süryani ve Arap tüm katılımcılar, sabahiye ritüelleri arasında gelinin parmakları arasında duran mendili vurgulamışlardır. Sabahiye ilk başladığında kıyafetin rengi ne olursa olsun gelin beyaz mendil ile oturur. Daha sonra değiştirilen kıyafetin rengine uygun mendil ile gelin oturmaya devam eder. Mendilin bir anlamı olup olmadığı sorulduğunda cevap olarak, ter ve gözyaşını silme gibi işlevsel

özellikleri söylenirken, aksesuar olarak da kullanıldığını ifade etmişlerdir. Görüşme ilerledikçe mendilin çarşafın simgesi olduğuna yönelik yorumlar da yapılmıştır. Kürt katılımcılar ise sabahiyede gelin mendiline yönelik bir vurguda bulunmamışlardır.

Bir diğer sabahiye ritüeli de gelinin oturuş pozisyonudur. Şık kıyafetleri, gösterişli aksesuarlarıyla saatlerce dimdik, mimiksiz oturan gelin, gelen misafirlerin seyrine sunulur.

Ya şimdi gelinin güzelliğine bakırdı, en önemli şey buydu. Gelin kalktığında yürüdüğünde fiziği nasıl, biri diğerine söylerdi: Ooo çok güzel gelin almış diye, endamı güzel, işte kalkıp oturmasını biliyor... veya gelip oturacağı zaman işte nasıl duruyor tavrı nasıl? Uzun süre dik bir şekilde oturabiliyor mu en önemli şey buydu. Uzun süre dik bir şekilde pozisyonunu bozmadan oturabiliyor muydu bakılan şeyin temellerinden biri de buydu. Çünkü bu çok önemsenen bir şeydi: Güçlü mü? Dayanıklı mı? (10. Katılımcı, 1950, Arap).

Sabahiyesi yapılmayan ikinci kuşak, bu eğlencenin büyüleyici bir tarafı olduğunu aktarırlar. Bu, konuşmadan, gülümsemeden süslenmiş, altınlı, şık, makyajlı bir kadını hayran hayran seyretmenin vermiş olduğu bir büyüdür. Bu nedenle ikinci kuşak katılımcılar, sabahiyenin tekrar yapılıp, o büyü anı yeniden deneyimlemek istediklerini ifade etmişlerdir.

Hayran hayran izliyorduk ama vallahi şimdi olsa yine gider izlerim. Şu anda hatırlıyorum gelin zaten hep böyle mahcup olurdu, kafası böyle hafif eğik kimseyle sohbe katılamazdı köşede kenarda kendine ait herhangi bir şeyi olamazdı sadece öyle otururdu. Ve herkes onu izlerdi ama çok izlerdi tepeden tırnağa kadar onu süzerdik. Altınlarına bakardık, kıyafetlerine bakar, makyajına, süsünü izlerdik. Çok da güzel izlerdik vallahi şimdi olsa yine gider izlerim (13. Katılımcı, 1975, Arap).

Sabahiyesi yapılan birinci kuşak katılımcılar, tanıyıp, tanımadıkları birçok kadın tarafından kuruyemiş yenilerek seyredilmeyi bugünden yorumladıklarında rahatsız edici olduğunu ifade etseler de o gün için böyle bir rahatsızlık hissetmediklerini çünkü onlardan önceki tüm kuşağa yapıldığı için bunun bir gelenek, örf ve âdet olarak gördüklerini anlatmışlardır.

Hamam

Eskiden, Mardin'in su sorunu ve evlerin mimari yapısından dolayı banyo yapmak için hamama gidildiği ifade edilir. Bu zorunlu durum daha sonraları önemli bir eğlence haline gelir. Vücut temizliğinin sağlandığı kültürel bir sembol olan hamamlar aynı zamanda bireylerin sosyalleştiği ve kültürel etkileşimde bulunduğu kültürel mekanlardır. Hamam sözcüğü insanların yıkanma ihtiyaçlarını ve temizlik eylemlerini karşılayan, arınılan ve şifa bulunan mekânların genel ismi olarak kullanılır (Deniz ve Kocakaya, 2020: 4-5). Suyla arınma mekânı olarak kullanılan hamamlar, doğum (kırk hamamı, lohusa hamamı), düğün (gelin-güvey hamamı) ve ölüm (yas hamamı⁸) gibi geçiş dönemlerine eşlik eden kültürel pratiklere ev sahipliği yapan en önemli mekânlardan biridir (Kasapoğlu-Akyol, 2020: 697). Mardin'de kadınların eğlence olarak tertipleedikleri hamamlar, gelin ve kırk hamamıdır. Yapılan araştırmada hamam eğlenceleri sadece Arap ve Süryanilerde görülmüştür.

⁸ Yas hamamı, ölen kişinin yakınları tarafından gerçekleştirilir. Bu âdet suyun arındırıcı ve temizleyici niteliğiyle sıkı sıkıya ilişkilidir (Kasapoğlu-Akyol, 2020: 697). Yası kaldırmak için yas sahibi ve yakınları hamama gidip yıkanır.



Mardin'de düğün önce ve sonrası gelin, hamama götürülür. Düğün dışında da lohusalığı biten kadın ve bebeğinin kırkının çıkarılması için de hamam eğlencesi düzenlenir. Düğün öncesi hamamı, gelinin akrabaları ve arkadaşları tarafından düzenlenir. Hamama meyve ve yemek götürülerek müzik ve zılgıtlar eşliğinden eğlenilir.

Kasapoğlu Akyol'a göre evlilik öncesi gerçekleştirilen gelin hamamında evlilik aşamasındaki eşikteki kişinin görünür pisliklerden temizlenmesinin ötesinde, geçiş anında bu kişinin her türlü kötülüklerden arınması ve onları uzaklaştırması için suyun gücünden törensel bir uygulama ile yararlanılmaktadır (Kasapoğlu-Akyol, 2020: 697). "Gelin gelince böyle göbek taşının üzerindeki yere oturur önce bir yıkanırlandı. Sonra helheleler çekilir alkışlanır, oynanırdı... Meyve çerez yerlerdi" (27. Katılımcı, Arap, 1960). Gelin adayına mercimek unundan özel maskeler yapılır. "... şu anki gibi hazır mercimek yoktu mercimeği çekerlerdi, onun unu atılmazdı. Hamama gidildiğinde yüzlere sürülüyordu ama cidden yüze çok iyi geliyordu... yüzüm pamuk gibi oluyordu" (25. Katılımcı, 1950, Arap).

Mardin'de düğün sonrası ve lohusalık bitimi için düzenlenen hamam eğlencelerinde birtakım ritüellerin uygulandığı görülür. Gelin, zılgıtlar eşliğinde hamama girerken tüm altınlarını takmış bir şekilde üzerinde beyaz bir içlik ile hamama girer. Daha sonra çeyizinde sırf hamam için hazırlanmış döşek ve bakır tabureye oturur. Yıkanan gelin, zılgıtlar eşliğinde ona refakat eden kadınlar tarafından soyundurulup, giydirilir. Gelin hamamında gelenlere yemekler, meyveler ve içecekler ikram edilir. Mardin'de düzenlenen gelin hamamının temelinde -tıpkı Anadolu'nun diğer bölgelerinde düzenlenenler gibi⁹- arınma, temizlenme, yeni başlangıç olduğu düşünülmektedir.

Hamam için özel böyle tabure gibi bir şey yapılıyor ve gelin onun üzerinde oturtuluyordu hatta benimki hala duruyor gösterebilirim böyle bakırdan bir kazana benzer bir sandalye vardı gelini üzerine oturtuyorlar. Yemek yenildikten sonra zılgıt ve darbukayla birlikte hamamda da gelin için özel bir eğlence yapılıyordu (3. Katılımcı, 1973, Arap).

Mardin'de lohusalığı biten kadın yine beyaz bir elbise ile kucağında bebeğiyle hamama girer. Pekmez ve zeytinyağı ile beraber kaynatılmış güzel avrat otu annenin tüm vücuduna sürülerek göbek taşına yatırılır. Pekmez ve ot vücudundan ter ile aktığında annenin tüm toksinlerden kurtulduğuna inanılır. Gerek düğün sonrası gerekse de lohusa hamamının temelinde suyun arındırıcı ve temizleyici özelliğinden dolayı gelin, bebek ve annenin üzerinde oluşan/oluşmuş negatifliklerden kurtulma, oluşacak kötülüklerden korunma düşüncesi yatar. Süryanilerde lohusa hamamına anne elinde tuttuğu mum ile hamamın sıcak bölümüne girmesiyle başlar. Mumun anlamı çocuğun hayat yolunun aydınlık olmasıdır.

Diğer Eğlenceler

Şehriye

Türkiye'de kent kültüründe mahalle aidiyetin mekânı, kadınlar için kamusallaştıkları dayanışma alanıdır. Sık sık ziyaretler yapma sorumluluğu, topluluk üyeliğini ifade etmek için önemlidir. Diğer

⁹ Diğer bölgelerdeki gelin hamamı için bkz. Deniz ve Kocakaya, 2002:13; Köktan, 2020: 369.

kadınlarla yapılan ziyaret şekilleri (konuşma, fal bakma, çay içme, yemek, yemek hazırlama veya çocuk bakımına yardım veya bir evin günlük işlerine yardımcı olma) mahalle hayatının önemli etkinlikleridir (Demirbaş, 2012: 49). Yaptığımız görüşmelerde katılımcılar bir ziyaret şekli olan şehriyeyi Mardin’de kadınlar arası geleneksel eğlencelerden biri olarak göstermişlerdir. Bir mahalle kültürü de olan şehriye kesmede kadınlar, kışın tüketilecek şehriyeleri kesmek için bir araya gelirler.

Sonbaharda her ev belli günlerde şehriye keser ve şehriyesi kesilen kadına tüm diğer kadınlar yardım eder. Bu yardımlaşmada din, dil ve etnik ayrım yapılmadan herkes birbirinin şehriyesini kesmeye gider. Şehriye kesme, kadınlar arası dayanışmanın en önemli göstergelerinden biridir. Şehriye hamuru bitmeden kimse evden ayrılmaz, yarıda bırakmaz. Bu, yazılı olmayan bir kuraldır. Şehriye kesme etkinliğini eğlenceye çeviren özelliği, şarkılar söylenmesi, taklitlerin yapılması, dertleşmesidir. “Şehriye kesme toplantılarında işte kim ölmüş, kim gelin istemiş, kim ev almış gibi bütün o mahalle ile ilgili bütün konular konuşulur ve haberdar edilirdi (17. Katılımcı, 1977, Kürt). “Şehriye kesme vardı, şehriye toplantıları deniliyordu. Şehriye kesileceği zaman mahalledeki kadınlar tarihleri belirliyordu. Herkese bir hafta veya birkaç gün veriliyordu ve kadınlar bir araya gelip o gün kimin şehriyesi kesilecekse ona gidip şehriyesini kesiyordu. İmece usulüydü, keyifliydi” (6. Katılımcı, 1973, Kürt).

Şehriye kesilirken ikram olarak Arap ve Süryanilerde toz kahve¹⁰, Kürtlerde ise çay verilir. Pişirilmeden ikram edilen bu kahvede, toz kahve, çekilmiş ceviz, badem, fındık, bisküvi ve şeker olur. Katılımcılardan bazıları gelenlere öğlen yemeği yaptıklarını bazıları da meşrubat ve bisküvi ikram ettiklerini de söylemişlerdir. Katılımcılar, şehriye keserken aynı zamanda kadınların birbirlerine terapi yaptıklarını dile getirmişlerdir.

Hem sohbet edilir hem de iş yapılırdı. Hepsi bir aradaydı. Şehriye kesme kadınlar için bir terapiydi. Hem hamur yoğururken hem keserken bir terapi gibiydi. Şakalaşmalar oluyordu, dertleşme oluyordu, tiyatro gösterisi yapardı. Bazı kadınlar kalkar hazırlanır farklı giysiler giyip tiyatro gösterisi yaparlardı. Bazıları şarkı söylerdi, farklı oyunlar oynanırdı. O ortamı neşelendirmek için birçok etkinlik yapılırdı. Çünkü o gün kadınların hepsi bir arada toplanıyordu (7. Katılımcı, , 1976, Arap).

Teyzem şehriye kesildiği zamanda hikaye anlatıcısı oydu. Dizi gibi, çok güzel hikayeler, masallar anlatıyordu. Teyzem hikayeyi tam ortada kesiyordu, arkası yarın diyordu ve sırf bir çok insan o masalın, hikayenin kalan yarısını dinlemek için ertesi gün tekrar şehriye kesmeye geliyordu (23. Katılımcı, 1975, Arap).

Katılımcıların şehriye kesmeyi bir eğlence olarak değerlendirme nedenleri kesim işlemi sırasında yapılan taklitler, oynanan oyunlar, söylenen şarkılar, anlatılan masal ve hikayeler, kısaca beraber geçirilen hoş vakittir.

¹⁰ Hamama giderken de kadınlar bu kahveden beraberlerinde götürürler.



Hasıt Marane (Yılan Cuma'sı/Kutsal Cuma)

Arap katılımcılar Mardin'de kadınlar arası geleneksel bir eğlence olarak *Hasıt Marane*'yi (Yılan Cuma'sı) anlatmışlardır. Yapılan araştırma sonucunda Süryanilerin Akitu Bayramı'nı (Uyanış Bayramı) Mardin merkezdeki Arapların *Hasıt Marane* ismiyle kutladıkları tespit edilmiştir. *Hasıt Marane*'de o hafta ev işi yapılmaz, yeşil alanlara çıkılıp piknikler yapılır. İnanışa göre bahar ayının ilk cumasında evde kalan yılan sokar. Bu nedenle herkes dışarıya, yeşil alanlara çıkar. Süryanilerde bu etkinliğe kadın-erkek herkes katılır. "Pikniklere gidiliyordu. Hasıt Marane'de eğleniyorlardı. Süryanilerin bir haftası bu ama Mardinliler hep bunu yapıyordu... Genelde Süryaniler yapıyordu ama herkes katılıyordu, Arap ve Süryaniler ama Kürtleri bilmiyorum" (11. Katılımcı, , 1950, Arap).

Görüşmelerde *Hasıt Mare* ile ilgili iki farklı görüş ortaya çıkmıştır: İlki bu etkinliğin sadece kadınlar arası olduğu diğeri de kadın-erkek, genç-yaşlı herkesin beraber piknik yaptığıdır. Sadece kadınlar arası bir eğlence olduğunu savunanlara göre o hafta hiçbir ev işinin yapılmadığı, evlerde yeşil alanlara çıkıldığı bir etkinliktir. *Hasıt Mare*'nin kadın-erkeklerin beraber piknik yaptığı bir etkinlik olduğunu savunanlar ise bunun bir Süryani bayramı olduğu Müslümanlar da bayramın olduğu haftanın bir gününü piknik yaparak geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca bu eğlencede kadın ve erkeklerin birbirini gördüğü beraber sosyalleştiğini de belirtmişlerdir. "Uyanış Bayramı'nda kadınlar ev işi yapmıyorlar. Piknik sepeti hazırlıyorlar süsleniyorlardı, en güzel kıyafetlerini giyiyorlardı. Bekar kızların oğlanları, oğlanların da kızları beğendiği bir görücü ortamı olurdu" (28 Katılımcı, 1960, Arap).

Mardin'deki Müslüman Arapların, Süryanilerden aldıkları bir diğer eğlence de *Kızlar Pazarı*'dır. Süryaniler, Paskalya Bayramı'ndan sonraki pazara "yeni Pazar" demektedirler ve o gün evin annesi kızları ve damatlarını eve davet edip, davet sofrası kurup ikinci kez bayramı kutlarlar. Müslüman Araplar da bunu kadınlar arası eğlenceye dönüştürüp, kızlarını evlendirmiş anneler, kızlarını eve davet edip beraber yemek yedikleri bir etkinliğe dönüştürmüşlerdir.

Derder Baba

Derder Baba¹¹'da dileği kabul olmuş kadın evde mercimekli pilav pişirip, eğlence düzenler. Derder Baba'nın bir yatır olup olmadığı sorulduğunda yatır olmadığı, eğlenceyi seven biri olduğu için dileği kabul olan kadının onun adına eğlence düzenlemesine verilen bir isim olduğu aktarılır. "Çok eskiden beri var bu Derder Baba. Adak adıyor, dilek diliyorlar; dilek kabul olursa Derder Baba yapacağım diyor. Yani Derder Baba için eğlence düzenliyorlar, onun adına bir eğlence tertip ediyorlar" (27. Katılımcı, 1978, Arap). "Muradım olursa eğer Derder Babayı eğlendiricem diye niyet ediyorlardı. Derder baba eğlenmeyi seven biriymiş. Mardin'e özgü bir şey mi bu bilmiyorum herhalde öyledir anneannelerimiz falan öyle diyorlardı" (1. Katılımcı, 1952, Arap).

¹¹ Dardar Dede, Bursa Osmangazi ilçesindeki Pınarbaşı mezarlığında yattığı ileri sürülmektedir. Darda kalanlar, mezarlığa gidip dua ettikten sonra dileğini diler, dileği yerine gelenler evde yeşil mercimekli bulgur pilavı yapıp, hane halkı arasında yenir, dışarıya çıkarılmaz. Fakat bazen komşuların da davet edildiği, pilav yenilirken bitinceye kadar kesinlikle kimsenin konuşmadığı ve aynı adağın helva ile de yapıldığı söylenir (Alkaya, 2006:17).

Sonuç

Her toplum kendine özgü kültürünü oluştururken bu oluşumun referans noktası, gelenek görenek, örf, adet, din, inanış ve eğlencelerdir ve tüm bunlar nesilden nesile aktarılır. Nesilden nesile bir miras gibi aktarılan kültür, aynı coğrafyada farklı dil, din, gelenek ve görenekteki toplumlarla kültürleşme yoluyla etkilenir. Bu etkileşim, o coğrafyadaki çok kültürlülüğün önemli dinamiği haline gelir. Mardin gibi birçok kültüre ev sahipliği yapmış bir kentte kültürleşme çok açık bir şekilde görülür. Çalışmada farklı dil, din ve etnik köklerdeki kadınlarla görüşmeler yaparak Mardin’de kadınlar arası geleneksel eğlencelerin neler olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Geleneksel toplumlarda kadınlar arası eğlenceler dar, kısıtlı ve iç mekânlarda gerçekleşir. Bu eğlencelerin büyük çoğunluğunun geçiş dönemlerindeki törenler ve dini inançların özel günlerinde olduğu görülür. Değişen siyasi, ekonomik ve sosyal yapıdaki değişimler kültürü, kültürdeki değişimler de eğlenceleri etkiler. Mardin’deki kadınlar arası geleneksel eğlencelerde bu değişimlerin izlerine rastlanılır. Mardin’de kadınlar arası eğlencelerin çoğu özel alanda yapılan; geçiş dönemindeki törenler, dini inançların özel günleri ve dayanışmaya dayalı üretimlerin olduğu etkinliklerden oluştuğu görülür. Bu da eğlencelerin belli olay ve durumlara ve özel alana hapsedildiğini gösterir.

Mardin’de kadınlar arası geleneksel eğlencelere baktığımızda kültürleşmenin izlerini görmek mümkündür. Özellikle geçiş dönemindeki yapılan eğlencelerde farklı etnik, dil, din ve inançtaki toplumların birbirinden etkilendikleri ritüellerdeki ufak nüans farkları dışında birbirlerine benzedikleri görülür. Katılımcılar, belleklerdeki geleneksel eğlenceleri anlatırken tıpkı eski filmlere duydukları özlem ve bir daha bu eğlenceleri yaşayamayacaklarını bildikleri için nostaljik bir şekilde anlatmışlardır.

Görüşmeler sonucunda Mardin’de hamam dışında artık kadınlar arası geleneksel eğlencelerden hiçbirinin düzenlenmediği görülmüştür. Katılımcılara göre bunun nedeni, toplum yapısının, sosyo-kültürel değerlerin, toplumu oluşturan üyelerin arzu ve beklentilerinin değişmesi ve tüm bu değişimlerin konut kültürüne yansımalarıdır. Mardin’de geniş ailenin tek bir mekânı paylaştığı büyük avlulu evlerden, apartman dairelerine geçiş, düğün ve düğün ritüellerini değiştirmiştir. Mardin’de kadınlar arası eğlencelerden sadece hamam yapılmaktadır. O da son yıllardaki düğün etkinlikleri içinde değişime uğrayarak, arınma, temizlenmeden ziyade bekarlığa veda partisi şeklinde düzenlenmektedir. Şehriye kesme, gıda sektöründeki fabrikasyon ile unutulmaya yüz tutmuş bir mahalle etkinliğine haline gelirken, Hasıt Marane, Derder Baba ise sadece birinci kuşağın belleklerinde kalan nostaljik hatıralardır.

Çıkar Çatışması Beyanı

“Mardin’de Geleneksel Kadınlar Arası Eğlenceler” başlıklı makale ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında da herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.



Kaynakça

- Alkaya, H. B. (2006). [Bursa ve çevresindeki ziyaret yerleri ve bunların etrafında oluşan dinî inançlar]. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Uludağ Üniversitesi.
- Altun, I. (2004). *Kandıra Türkmenlerinde doğum, evlenme ve ölüm*. Yayıncı.
- Bayram, P. (2013). Nevşehir'in Avanos ilçesi, Uçhisar ve Göreme beldelerinde evlilik merasimleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 2(2), 17-37.
- Çetin, C. (2008). Türk düğün gelenekleri ve kutsal evlilik ritüeli. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 48(2), 111-126.
- Demirbaş, G. (2012). *Kadınların mekan algısı ve mekan kullanma biçimleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deniz, T. ve Kocakaya, E. (2020). Kültürel miras kapsamında Safranbolu'da geleneksel hamam kültürü. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 3-24.
- Eroğlu, E. ve Özkanat, Z. (2014). Unutulmaya yüz tutmuş bir gelenek duvak töreni. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 272-278.
- Geertz, C. (2010). *Kültürlerin yorumlanması* (H. Gür, Çev.). Dost. (1973).
- Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 729(1), 50-57.
- Johson, J. M. (2002). In-depth interviewing, *Handbook of Interview research context & method*, (Edit: Jaber F. Gubrium, James A. Holstein, Sage Publications. London.
- Kasapoğlu Akyol, P. (2020). Suyla arınmadan modern zamanların gelin hamamına: tarihi Karacabey Hamamı'nda gelin hamamı. *Folklor/Edebiyat*, 26(103), 691-705.
- Kartarı, A. (2014). *Kültür, farklılık ve iletişim: kültürlerarası iletişimin kavramsal dayanakları. İletişim*.
- Kaya, İ. (2007). Azınlıklar, çokkültürlülük ve Mardin. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (9), 44-55.
- Köktan, D. (2020). Antakya hamam kültürü. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 23, 363-372.
- Köse, N. (2003). Türk düğünlerinde gerdek sonrası duvak geleneği. *Milli Folklor*, 8(60), 92-109.
- Langer, R. (1995). The birkat betulim: a study of the jewish celebration of bridal virginity. *In Proceedings of the American Academy for Jewish Research*, 61, 53-94.
- Orucov, A. (2018). Evlenme gelenekleri: Palu ve Nahçıvan yöresi üzerine bir araştırma. *Uluslararası Palu Sempozyumu*, 179-185. Elâzığ.

Özdemir, N. (2005). *Cumhuriyet dönemi Türk eğlence kültürü*. Akçağ.

Parvana B. (2013) Nevşehir'in Avanos ilçesi, Uçhisar ve Göreme beldelerinde evlilik merasimleri, *Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 17-37.

Sarı, E. (2009). Mardin'de kültürlerarası iletişim ve kültürel kimliğin/farkın inşası. *Alternatif Politika*, 1(2), 227-259.

Şahin, Ö. S. (1996). Kuskan Beldesi evlenme adetleri, I. *Türk Halk Kültürü Araştırma*

Tekin, H. H. (2006). Nitel araştırma yönteminin bir veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme. *İstanbul University Journal of Sociology*, 3(13), 101-116.

Tomlinson, J. (1999). *Globalization and culture*. Polity press.

Uysal, Y. (2019). Adıyaman halk kültüründe evlilik ve evlenme törenleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (46), 179-193.

Katılımcılar

1. Katılımcı (1952 -Arap), 12 Eylül 2017 tarihli kişisel görüşme kayıtları
2. Katılımcı (1942- Arap), 21 Eylül 2017 tarihli kişisel görüşme kayıtları
3. Katılımcı (1973- Arap), 23 Eylül 2017 tarihli kişisel görüşme kayıtları
4. Katılımcı (1930-Süryani), 28 Eylül 2017 tarihli kişisel görüşme kayıtları
5. Katılımcı (1960-Süryani), 28 Eylül 2017 tarihli kişisel görüşme kayıtları
6. Katılımcı (1973-Kürt) 18 Ekim 2018 tarihli kişisel görüşme kayıtları
7. Katılımcı (1976-Arap) 28 Ekim 2018 tarihli kişisel görüşme kayıtları
8. Katılımcı (1968-Süryani), 30 Mart 2018 tarihli kişisel görüşme kayıtları
9. Katılımcı (1989-Süryani), 30 Mart 2018 tarihli kişisel görüşme kayıtları
10. Katılımcı (1950-Arap), 23 Haziran 2018 tarihli kişisel görüşme kayıtları
11. Katılımcı (1950-Arap), 18 Ocak 2019 tarihli kişisel görüşme kayıtları
12. Katılımcı (1940, Süryani), 12 Şubat 2019 tarihli kişisel görüşme kayıtları
13. Katılımcı (1964-Arap), 24 Nisan 2019 tarihli kişisel görüşme kayıtları
14. Katılımcı (1960-Arap), 26 Nisan 2019 tarihli kişisel görüşme kayıtları
15. Katılımcı (1952-Süryani), 30 Mayıs 2019 tarihli kişisel görüşme kayıtları
16. Katılımcı (1976-Kürt), 11 Haziran 2019 tarihli kişisel görüşme kayıtları
17. Katılımcı (1977-Kürt), 18 Haziran 2019 tarihli kişisel görüşme kayıtları
18. Katılımcı (1950-Arap), 09 Temmuz 2019 tarihli kişisel görüşme kayıtları
19. Katılımcı (1972-Arap), 10 Ağustos 2019 tarihli kişisel görüşme kayıtları



20. Katılımcı (1967-Süryani), 11 Eylül 2019 tarihli kişisel görüşme kayıtları
21. Katılımcı (1950-Kürt), 16 Ekim 2019 tarihli kişisel görüşme kayıtları
22. Katılımcı (1963-Kürt), 09 Kasım 2019 tarihli kişisel görüşme kayıtları
23. Katılımcı (1975-Arap), 10 Aralık 2019 tarihli kişisel görüşme kayıtları
24. Katılımcı (1985, Arap), 10 Aralık 2019 tarihli kişisel görüşme kayıtları
25. Katılımcı (1950-Arap), 20 Aralık, 2019 tarihli kişisel görüşme kayıtları
26. Katılımcı (1965-Arap), 05 Ocak 2020 tarihli kişisel görüşme kayıtları
27. Katılımcı (1960-Arap), 27 Ocak 2020 tarihli kişisel görüşme kayıtları
28. Katılımcı (1960-Arap), 27 Ocak 2020 tarihli kişisel görüşme kayıtları

Extended Abstract

Multiculturalism is the main element that determines the feature of Mardin as a city. When we look at the history of the city, it is seen that it had been home to Muslims, Jews, Yezidis, Shamsi, Orthodox, Catholic, Chaldean, Protestant Assyrians, Armenians, Arabs, Kurds and Caucasian immigrant Chechens. Today, although this multiculturalism is not seen as factual in Mardin, traces of this diversity can be found in the circulation of cultural discourse, intercultural interactions, and struggles over cultural identity and meanings.

Each city has its own authentic social and cultural identity. Entertainments are one of the important elements that make up this social urban identity and cultural symbols. In other words, entertainments are important cultural symbols of the region to which they belong and bear traces of the identities, beliefs and languages of that hosting geography. While the knowledge about where these traces extend becomes unclear over time through acculturation, they become the memory of that geography as well.

Traces of the multicultural nature of Mardin are also seen in the traditional entertainments of women. Each community has adopted the interacted culture and the traditions, customs and entertainment that are an element of that culture by internalizing it in its own way. After a while, this adoption obscured the answer to the question of what the source was and where it came from. The purpose of the study is to search the traditional entertainments among women and the rituals of these entertainments in Mardin bearing a multicultural nature. And it also aims to find the traces of these entertainments and rituals in the multicultural nature of the city.

For the research, in-depth interviews were conducted with a total of 29 women living in Mardin, aged between 35-90, seven of them Assyrian, five Kurds, and sixteen Arabs. Semi-structured questions were asked to the participants about the traditional women's entertainments among in Mardin and the rituals of these entertainments. With the descriptive analysis method, the obtained findings were divided into certain themes and interpreted within the framework of the elements that came to the fore in each interview. Five themes were determined as a result of the interviews: Sabahiye, Turkish Bath, Traditional Noodle, Hasıt Marane and Derder Baba.

The marriage ceremony is performed with different practices that differ from region to region and contain many meanings and functions beyond entertainment with the rituals it contains. One of these rituals and practices is post-wedding entertainment/party. Post-wedding entertainment/party is seen in many regions of Turkey with different names. In Mardin, this entertainment is called Sabahiye.

Turkish baths, which are a cultural symbol where body cleaning is ensured, are also cultural places where people socialize and interact culturally. Turkish bath events organized by women as an entertainment in Mardin are

called *Gelin Hamamı* (The Bride Bath Party) and *Kırk Hamamı* (Postpartum Bath Party). Before and after the wedding in Mardin, the bride is taken to the bath. In addition to the wedding, a bath event is also organized for the woman and her baby who have ended the puerperium after forty days. The pre-wedding bath is organized by the bride's relatives and friends. Fruits and food are taken to the bath event and entertained with music and bells. Both after the bride bath and the postpartum bath, the idea is to get rid of the negativity formed on the bride, baby and mother owing to the purifying and cleansing feature of the water and to protect from the evils that will occur.

In autumn, traditional noodle is cut on certain days in all houses and all other women help the landlady. In this cooperation, everyone goes to cut each other's noodles without discrimination of religion, language and ethnicity. Cutting noodle is one of the most important indicators of solidarity among women. The reasons for the participants to see the noodle cutting event as an entertainment are the imitations made during the cutting, the games played, the songs sung, the fairy tales and stories told, in short, the pleasant time spent together.

Arab participants described *Hasit Marane* (Snake Friday) as a traditional entertainment among women in Mardin. As a result of the research carried out, it was seen that the Assyrians celebrate the *Akitu Feast*, the tradition of Arabs in the center of Mardin, under the name of *Hasit Marane*. In *Hasit Marane*, no housework is done throughout that week and picnics are held in green recreation areas. In *Derder Baba*, the woman, whose wish is granted, cooks rice with lentils at home and organizes party.

In traditional societies, entertainment among women takes place in closed, restricted and indoor spaces. It was observed that the majority of these entertainments are held on ceremonies of transitions periods and special days of religious beliefs. Changes in the evolving political, economic and social structure affect culture, and thus the changes in culture affect the entertainment. When we look at the traditional women's entertainments in Mardin, it is possible to see the traces of acculturation. Especially in the entertainments in the transition period, it is seen that societies of different ethnicities, languages, religions and beliefs are similar to each other, except for minor nuances in the rituals in which they are influenced by each other.

As a result of the interviews, it was seen that none of the traditional entertainments among women are held in Mardin anymore, apart from the Turkish bath event. According to the participants, the reason for this is the change in the social structure, socio-cultural values, the desires and expectations of the members of the society, and the reflections of all these changes on the housing culture. In Mardin, the transformation of the culture of housing with large courtyards, where the extended family shares a single space, into the apartments has changed the weddings and wedding rituals. In Mardin, only Turkish bath events have been held as an entertainment among women. In recent years, the wedding events have also experienced certain changes and this event has been organized in the form of a bachelorette party instead of a purification and cleansing event. While the traditional noodle cutting has become a neighborhood event that has been about to be forgotten with the fabrication in the food sector, *Hasit Marane* and *Derder Baba* are nostalgic memories that remain in the memories of older generation only.

